

Zpráva ze Studentské antropologické konference v Plzni (12. listopadu 2021)

Dominika Fojtíková

Katedra antropologie,

Fakulta filozofická,

Západočeská univerzita v Plzni

fojtikod@students.zcu.cz

LETOŠNÍ ročník Studentské antropologické konference v Plzni přinesl prezentaci zajímavých výzkumů, badatelských záměrů a podnětů, ze kterých mohou čerpat jak studenti, tak ostatní příslušníci antropologické akademické obce. Jednodenní konferenci, konanou 12. listopadu 2021, zorganizovala Katedra antropologie Západočeské univerzity v Plzni.

Úvodním slovem přivítal všechny účastníky hlavní pořadatel, Jan Kapusta. Vedoucí katedry, Petr Lozoviuk, pak poděkoval za účast a projevil neskrývanou radost z pokračování tradice pořádání studentských konferencí na plzeňské antropologické katedře. Smysl konference je nejen v přímém oborovém setkávání, ale zejména v prezentaci nejaktuálnějších výsledků badatelských aktivit studentů. Přednášeli studenti magisterští a doktorští z České i Slovenské republiky. Každý příspěvek trval přibližně 15 minut, následován krátkou diskuzí nad zkoumaným tématem. Konference nebyla úzce tematicky zaměřena, ale byla rozdělena do čtyř panelů, tematických bloků.

První panel moderoval Tomáš Hirt z hostující katedry, který otevřel téma „Migrace, menšiny a identita“. Lujza Mária Kovalčíková odstartovala tento blok zobrazením muslimské ženy ve slovenských audiovizuálních a tištěných médiích. Shrнула aktuálnost problematiky a postup svého výzkumu spolu s ukázkou analýzy mediálních příspěvků. Zdůrazněno bylo znázornění muslimské ženy v souvislosti s jejím odíváním, postavením vůči mužům a společnosti. Kolega Christoph Maurer navázal v geograficky bližším prostředí s výbornou prací na téma plzeňští Němci, kdy zaujal publikum svou prezentací městské

menšiny mezi českou většinovou společností a německým venkovem. Příspěvek představil německojazyčné instituce této městské menšiny, dále pojednal o interetnických vztazích s českou majoritou a neopomenul ani význam blízkého německy mluvícího venkova oblasti Chebska. Od Němců a Čechů se konference přesunula ke Slováckům v Americe, o nichž hovořila Michaela Grznárová. Ve své prezentaci se snažila ukázat, jakou úlohu sehrává krajan-ský spolek při udržování národního povědomí a jazyka Slováků žijících v Americe (kdy tři čtvrtiny všech Slováků v Americe žijí v USA), a představila míru pomoci a nápomoci Slovenska jakožto země, ze které někteří Slováci před lety odešli. Panel migrace, menšin a identity uzavřela Barbora Sekerášová s obratně ucho- peným tématem jazyka a identity Goralů na Oravě. Ve své práci se snažila nalézt míru užívání goralského nářečí v jednotlivých jazyko- vých doménách a situacích, zaobírala se ale i hodnocením subjektivních znalostí goralštiny respondentů, mezi nimiž prováděla svůj socio- lingvistický výzkum. Do prezentace byly tak- též zahrnuty otázky identity Goralů a jazykové posuny směrem ke slovenštině.

Nikola Balaš z Etnologického ústavu Aka- demie věd České republiky moderoval panel „Antropologie a archeologie“. Hned na začátku uvedl Ivanu Žákovou s fascinujícím příspěv- kem týkajícím se leváctví a zkrřížené laterality. Žáková nastínila své závěry získané kvalita- tivními metodami nad tématem, které bylo dosud zkoumané převážně kvantitativně. Provedla výzkumy se žáky základní školy za dopro-vodu a doplnění jejich rodiči, přičemž se zamě- řila zejména na subjektivní vnímání leváctví a praváctví. Neméně zajímavá byla i prezen- tace Andrei Žižkové, která představila post- mortální mikrostrukturální změny na kosti jako nástroj pro rekonstrukci pohřebního ritu v době bronzové. Zaměřila se na to, jak lze posmrtné poškození kostí využít ke zrekonstru- ování nakládání s ostatky. Metodou Žižkové bylo zjištěno, že se do kostí (a nejen na po- vrch kosti, ale do jejich mikrostruktur) zapi- sovala většina posmrtných událostí, a je tedy následně možné určit konkrétní sociokulturní ukazatele, které napovídají například o posta- vení jedince ve společnosti. Svůj příspěvek za- končila dalším možným uplatněním metody

histologické analýzy a přesvědčila publikum, že tato metoda má značný potenciál k odhalování dosud nepoznaných aspektů pohřebních praktik dávných populací. Panel uzavřela Karolína Gibalová představením svého pobytu v Ázerbajdžánu. Prezentace obsahovala krátké pojednání o svátku jara Novruz, 3 000 let starém tradičním perském svátku, který je možné přirovnat k oslavám křesťanských Velikonoc nebo Vánoc a který má souvislost se zoroastrickými svátky spojenými s uctívací ohně. Dále se Gibalová věnovala Gobustánu, kde bylo nalezeno kolem 6 000 skalních maleb, přes 110 sídlišť a dochovaných lidských skalních obydlí, úkrytů a jeskyní od mezolitu po dobu bronzovou a z pozdějšího období nehmotného i hmotného dědictví dokládajícího život člověka jako sociální a kulturní bytosti. Gobustán, jako jedna z kolébek lidské civilizace, je zapsána i do seznamu světových hmotných kulturních památek UNESCO.

Třetí blok s názvem „Dnešní svět“ moderoval Jiří Woitsch z Etnologického ústavu Akademie věd České republiky. Jako první přednesl své závěry David Pergl s prezentací diskurzivních relací Běloruska mezi Evropou a Ruskem. Zaměřil se především na běloruskou národní identitu, přičemž myšlenka tohoto výzkumu spočívala ve spatření soupeření dvou ideologických narativů. Pergl sledoval rozdíly mezi alternativní diskurzivní identitou a oficiální diskurzivní identitou. Navázala Monika Tošnerová s vyjmenováním některých úskalí terénního výzkumu v radikálním prostředí. Představila vstup do prostředí radikálních skupin, zásady vedení rozhovorů ad. Čerpala ze svých zkušeností získaných při terénním výzkumu fungování radikálních skupin a hnutí v prostředí CasaPound (Itálie) i v Čechách. Terezie Řánková se poté věnovala nehmotnému kulturnímu dědictví a současné podobě jeho interpretace. Hovořila o tradičním modrotisku, o výrobě loutek, o řemesle foukání skleněných perel a výrobě perličkových vánočních ozdob. Na ukázce několika současných obchodních nabídek českých firem pak dokázala potenciál nehmotného kulturního dědictví, které se v dnešní době dostává do popředí. Na konec panelu pak Vojtěch Peštuka zobrazil úlohu cimbálu v současném českém klezmeru, instrumentální hudbě z prostředí aškenázských Židů

střední a východní Evropy. V českém klezmeru se cimbál objevuje častěji, než je tomu v sousedních zemích. Autor se tak zaměřil na příčiny popularity cimbálu v českém prostředí, styl cimbálové hry českých klezmerových muzikantů a typy jejich nástrojů.

„Lidová slovesnost, hudba a tanec“ byly náplní čtvrtého panelu, který diskutoval a moderoval Jan Kapusta. Lenka Vídršperková nahlížela na známou pohádku Princezna se zlatou hvězdou na čele optikou Gézy Róheima, pro kterého jsou pohádky sociálními transformacemi individuálních snů. Využila také teorii mýtů Clauda Lévi-Strausse, kdy vzniklou strukturu pohádky zasadila do teorie lingvisty Vladimira Jakovleviče Proppa. Se symbolikou severské pohádky na studii pohádky norské pokračovala Diana Hurbanová. Jejím výzkumným materiálem bylo vyprávění O obrovi, který neměl srdce v těle. Cílem její práce bylo analyzovat a interpretovat postavy norských pohádek s čarodějnou tematikou v kontextu teoretických znalostí morfologie pohádky, s přihlédnutím k reflexi přechodových rituálů a mytologických postav v příběhu. V mnoha ohledech jsou severské pohádky paralelní k řeckým mýtům. Autorka se ale zaměřila i na vliv christianizace a konflikt pohanství s křesťanstvím, který byl reflektován i v attributech a charakterech hlavních postav. Laura Kolačková dále přispěla svou analýzou struktury, formy a možností sémiotické analýzy lidových párových tanců ze Slovenska. Výzkum byl zaměřen na dřívější podobu a proměnu taneční kultury v čase se zřetelem na postavení muže a ženy, kdy za výzkumný vzorek posloužily zejména vizuální prameny (archivní záběry) tanců čardáš, krucena a obrtak ze tří rozdílných regionů Slovenska. Autorka sledovala, jaké postavení mají muž a žena při konkrétním tanci v konkrétní společnosti a jak se prostředí a historický vývoj promítají do tanečního projevu. Konferenci uzavřela Barbora Turčanová příspěvkem na téma umělecký kapitál české dechové hudby. Hovořila o kapelách, které působily a působí v různém prostředí s různou funkcí. Dechovou hudební kulturu nahlížela zejména chronologicky, věnovala se dechové hudbě od trubačských sborů 16. století až po album Františka Skály a Provodovjanů, vydané na jaře roku 2021.

Studentská antropologická konference v Plzni přinesla své ovoce po všech stránkách. Nabídla zajímavé prezentace výsledků výzkumů i možnosti setkání a inspirace mezi českými a slovenskými antropology a etnology. Závěrem lze jen poděkovat pořadajícím za úspěšný průběh akce, studentům za jejich výborné příspěvky a všem oborovým i neoborovým návštěvníkům za jejich účast!